

Gras is om in te liggen.... deel 2

Aphanes

John Bruinsma

Op het eerste deel van deze serie ontving ik twee reacties van lezers. Daarvoor zeer bedankt! Naar aanleiding van de stelling: Echte guldenroede wordt in hoog tempo zeldzaam, vroeg ik naar vindplaatsen in de buurt. Beide reacties hebben betrekking op de Geelders, waar de soort binnen en net buiten het reservaat werd gevonden. In het reservaat zelf werd de Echte guldenroede in 1984 in vijf percelen aangetroffen tijdens een inventarisatie. ¹⁾

In de klasse van de graanvruchtakker-planten ²⁾ komen een aantal soorten voor, die nu vooral zijn aangewezen op bermen, overhoekjes, geschoffelde plantsoentjes en dergelijke.

Voorbeelden zijn:

Eénjarige hardbloem	- Scleranthus annuus
Zandraket	- Arabidopsis thaliana
Akkerviooltje	- Viola arvensis
Schapezuring	- Rumex acetosella
Kleine leeuweklauw	- Aphanes microcarpa

In menige Brabantse wegberm, mits niet gelegen pal naast een rijk begierd maisveld, komen deze planten voor waar de grond verstoord is door graafwerk, te diep uitmaaïen en dergelijke.

Nu wil het geval dat oudere opgaven van *Aphanes* het vrijwel altijd hebben over 'arvensis': Akkerleeuweklauw, terwijl wij, de floristische werkgroep, alsmaar streeplijsten ³⁾ vol Kleine leeuweklauw inleveren.

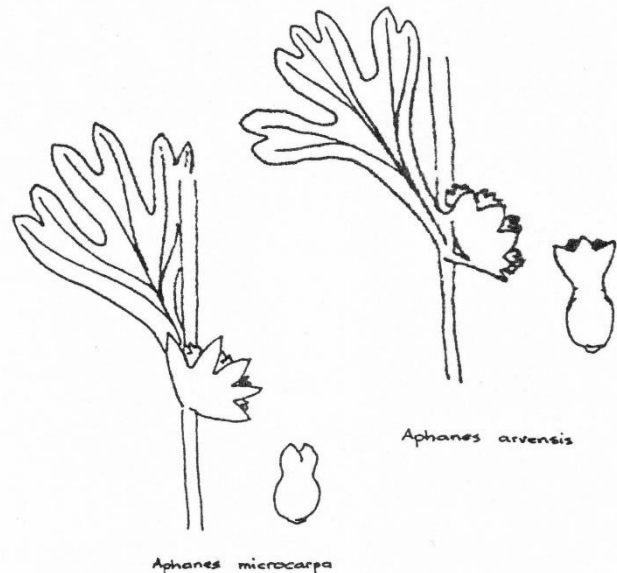
	aantal km hokken	zeldzaamheid	
		lokaal	landelijk
<i>Aphanes microcarpa</i>	45	6 = algemeen	5 = tamelijk algemeen

We werden gesterkt in ons geloof, toen Eduard Blinck, een prima florist uit Gronsveld, ons een Akkerleeuweklauw uit een Limburgse kalkakker opstuurde; hij stuurde trouwens een stukje Groot spiegelklokje (*Legousia speculum véneris*) mee!

De tekening van de Akkerleeuweklauw is naar dit materiaal gemaakt, die van de Kleine leeuweklauw naar een zelf gevonden plant. Op je tekeningen kunt U de determinatiekenmerken uit Heukels/van der Meijden zelf nalopen.

- Tandens der middelste en bovenste steunblaadjes iets langer dan breed. Bloemen (in okselstandig zittende bloeiwijzen) buiten de tanden der steunblaadjes uitstekend.
Aphanes arvensis Akkerleeuweklauw

- Tandens der middelste en bovenste steunblaadjes meer dan tweemaal zo lang als breed. Bloemen niet buiten de tanden der steunblaadjes uitstekend.
Aphanes microcarpa Kleine leeuweklauw

Ook de Flora van Heimans c.s. (1955) heeft deze verschillenmerken.

Verder heeft Heukels/van der Meijden als determinatiekenmerken:

- Schijnvruchten (met de kelkbladen) ca. 2-2½ mm lang, kelkbladen in de vruchttijd niet samenneigend.
Bladen vaker iets blauwgroen.

Aphanes arvensis Akkerleeuweklauw

- Schijnvruchten met de kelkbladen 1,5-1,8 mm lang, kelkbladen in de vruchttijd samenheiligend.
Bladen meestal geel- of grasgroen.

Aphanes microcárpa Kleine leeuweklauw

Ons geloof werd zekerheid toen het tweede deel van ds Atlas van de Nederlandse Flora uitkwam. Daarin staan twee kaartjes van de verspreiding per uurhok van beide leeuweklauwen ⁴⁾. Op deze kaartjes worden alle opgaven van Akkerleeuweklauw uit de zandstreken van Nederland betwijfeld. Terwille van het Nederlands wat vrij citerend, staat er: "Men moet aannemen, dat de meeste opgaven zowel in de zandgebieden als in de duinen op Aphanes microcárpa betrekking hebben."

De Flora van Heukels/van der Meijden heeft trouwens nog troost voor degenen die nu een oud idee af moeten leren. Alweer vrij citerend: "Men vindt. soms planten die niet met zekerheid tot een van beide soorten zijn te brengen."

tekst: John Bruinsma
illustraties: Lente Bruinsma

Noten:

¹⁾ C. Denis	- Een floristisch-vegetatiekundig onderzoek in het natuurreserveaat "de Geelders", 1985.
²⁾ V. Westhoff en A.J. den Held	- Plantengemeenschappen in Nederland, 1975; pag. 94 e.v.
³⁾ Joep Spronk	- Flora van Eindhoven e.a. 1970 t/m 1986; nov. 1986. Zoals in het eerste deel van deze serie is uitgelegd, zijn tot op heden 226 km-hokken onderzocht en is de lokale zeldzaamheidsschaal te vergelijken met de landelijke.
⁴⁾ P. Heukels en J. Mennema c.s.	- Atlas van de Nederlandse flora, deel 2, 1985; pag. 65.